

**LANDSKAPS-
ENTREPRENØRENE**

BÆREKRAFTSRAPPORT 2023

BÆRBART™ er levert av Lindesnesregionen Næringshage og ENØK Total AS.

INNHOOLD

Om oss	3
Om rammeverket	4
Verdikjeden vår	5
Status og tiltak på klima og miljø	6
Status og tiltak på mennesker og samfunn	7
Status og tiltak på styring og ansvar	8
1. Klimaregnskap	9
2. Dobbelviktigheitsanalyse	13
3. Mål og muligheter	18
Oppsummering	23
Vedlegg klimaregnskap	24
Prosessen BÆRBART™	25

OM OSS

Landskapsentreprenørene AS ble etablert i 1986 og er i dag en av landets ledende anleggsgartnerbedrifter. Hovedkontoret er i Kristiansand, med avdelinger også i Arendal, Mandal og Stavanger. Selskapet har sin hovedvirksomhet innen anleggsgartner tjenester, murer- og tømrerarbeid, og har lang erfaring og unik ekspertise innen fagene. Landskapsentreprenørene AS er en totalleverandør innen bygg og anlegg, og leverer fra A til Å utenfor grunnmuren.

Våre medarbeidere er vår viktigste ressurs, og vi har 122 medarbeidere som hver dag jobber for å levere litt over det kundene forventer av oss. Vi har en stor utstyrsark og utfører krevende arbeidsprosesser både på land, og i og ved sjøen. Vår hovedoppgave er å bygge gode møteplasser for folk. Vi skaper grønne lunger hvor det er godt å være. Derfor er en av de viktigste fagene våre opparbeiding av grøntområder. Vi planter tusenvis av trær, legger mange hundretusen kvadrat med plen, vi legger sedum på tak og bygger takhager. Men vi gjør alt fra grunnarbeid, belegningsstein, opparbeiding av parker og hager, gågater, idrettsanlegg, svømmebasseng og kirkegårder, samt enkle VA-jobber. I tillegg drifter vi grøntområder og utfører skjøtsel. Vi har også en snekkeravdeling som gjør alt av tømrerarbeid som vi har på egne prosjekter, hvor vi gjør alt fra å bygge hytter til å sette opp en levegg.

Siden 2013 har Landskapsentreprenørene AS vært sertifisert som en Miljøfyrtårnbedrift, og vi tok i 2023 nye steg i en enda grønnere retning da vi gikk i gang med å utarbeide en bærekrafts rapport. Ambisjonen med denne rapporten har vært å presentere hvilke klima- og miljøpåvirkninger vi har, hvilke sosiale forhold som er vesentlige, samt gi en presentasjon av vår virksomhetsstyring.

I tillegg ønsker vi å fortelle hvilke mål og ambisjoner vi har for fremtiden. Vi har til hensikt å kommunisere åpent og ærlig om miljømessige, sosiale og forretningssetiske forhold. Og det forventes i tiden fremover et enda større fokus på rapportering innenfor ESG.

Landskapsentreprenørene AS skal være en ansvarlig aktør som minimerer negativ påvirkning på mennesker, miljø og samfunn. Selskapet skal være en pådriver for bruk av varer og tjenester som bidrar til lavere energibruk og utslipp, samt legge til rette for gjenbruk der det er mulig. Gjennom vårt arbeid med etablering, vedlikehold og skjøtsel av uteområder har vi mulighet til å foreslå bærekraftige løsninger for våre kunder. Vi skal utdanne våre ansatte og jobbe aktivt for at også mennesker som har falt utenfor arbeidslivet skal få en mulighet til arbeid. Nå går veien videre mot en fossilfri maskinpark, som pløyer veien for en enda grønnere fremtid for selskapet.

Egil Johnsen

Daglig leder

Landskapsentreprenørene AS

OM RAMMEVERKET

EU har utviklet et regelverk for rapportering som forkortes ESRS (European Sustainability Reporting Standards). Regelverket gjelder i første omgang store bedrifter, men stadig flere blir omfattet av regelverket, direkte eller indirekte. Denne rapporten er bygd over samme lest, men i en tilpasset og forenklet utgave. Prosessen er levert av BÆRBART™ (les mer på side 22).

Standardene grupperes under ESG (Environment/Social/Governance) om er plattformen for de standardene som er utviklet. Rapporteringsstandardene er delt i tolv, to generelle tema, og ti undertema som er fordelt under E, S og G. Hovedmålet med ESRS-standardene er å samkjøre kravene til rapportering for å sikre kvalitet, relevans og sammenliknbarhet.

VERDIKJEDEN VÅR

ESRS deler verdikjeden inn i tre faser, og her er en oversikt over våre viktigste aktiviteter fordelt i de tre fasene.

OPPSTRØMS		EGEN DRIFT		NEDSTRØMS	
VARE/TJENESTE	TRANSPORT	AKTIVITET	DRIFTSMIDDEL	KUNDE	VARE/TJENESTE
Stein fra Asia	Container på lasteskip	Anleggsgartnerarbeid	Biler-maskiner-båter	B2B nasjonalt	Bygg-anlegg
Stein fra Portugal	I bulk på lasteskip	Tømmer- og murarbeid	Biler-maskiner	Privatkunder regionalt	Hage-mur-belegg
Stein fra Norge	Container på lasteskip	Drifte bygg	Bygg-strøm-vedlikehold	Offentlig	Bygg-anlegg
Gress fra Sandnes	Bil	Grunnarbeid	Biler-maskiner-båter		
Gummi fra Tyskland	Container på lasteskip				
Bygg-materialer	Bil				

KLIMA OG MILJØ

SOLCELLER

I 2022 ferdigstilte vi prosjektet med å installere solcelleanlegg på bygget vårt i Kristiansand, og i 2023 ble installasjonen på kontorlokalene ferdigstilt. Prosjektet besto i å behovsstyre varme og ventilasjon, utfasing av fjernvarme, installasjon av varmepumpe, konvertering til LED-lyskilder, samt installere solcelleanlegg. Prosjektet har aktiv drift og oppfølging via Energivakta.

Vi er stolte av investeringen vår og gleder oss over effekten investeringen har på netto energiforbruk og utslipp. Vårt solcelleanlegg bidrar til oppvarming, elbil lading, ventilasjon, kjøling, samt salg av overskudds-elektrisitet.

Nøkkeltall 2023 Kristiansand:

- Besparelse energi: 175.585 kwt (112%)
- Besparelse CO2e: 51,1 tonn (130%)
- Netto innkjøpt energi: -18.705 kwt
- Produsert energi: 103.914 kwt
(solenergi til eget bruk 25% /solgt energi 75%)

BILPARK

Investering i nye biler og utskiftning av vår eksisterende fossile bilpark, skal suppleres og/eller erstattes med elbiler. Utskiftningen skal skje ved naturlig avgang, da det er vurdert mer miljøvennlig ut ifra en helhetlig livssyklusanalyse. Policyen er en strategi for å redusere klimagassutslipp og fremme bærekraftig transport.

Landskapsentreprenørene AS var tidlig ute med investering i elbiler. Allerede i 2017 investerte vi i 4 e-Golf, og per i dag har vi en betydelig andel elbiler i vår bilpark. En vellykket overgang til elbiler krever tilstrekkelig ladestasjonsinfrastruktur. Vi har gjort tiltak ved vårt kontor i Kristiansand og installert flere ladestasjoner for våre elbiler. Vi ser imidlertid fortsatt et behov for at det investeres i utvikling av ladestasjoner langs veier, i byer og ved arbeidsplasser for å gjøre det praktisk og enkelt å lade elbilene.

På lengre sikt har vi en målsetting om en fossilfri verktøy-, maskin- og bilpark. Vi jobber med muligheter, men ser også noen begrensninger per i dag. Rekkevidde, ladetid, levetid, vekt og størrelse er noen av begrensningene på batterier og elektriske maskiner. Utviklingen skjer heldigvis fort, og vi følger nøye med på den teknologiske utviklingen. Vi vurderer nå igangsetting av et prøveprosjekt med å montere solcelleanlegg på en av våre servicebiler. Da får vi også testet ut funksjonaliteten knyttet opp mot elektrisk verktøy og lading via solceller i bil.

2022	2023
792,5 tCO2e	823,3 tCO2e
1,46 Fossilt drivstoff per 1 000 NOK omsetning	1,37 Fossilt drivstoff per 1 000 NOK omsetning
0% Andel fornybar energi bygg	87% Andel fornybar energi bygg
0,33 kg Avfall per 1 000 NOK omsetning	0,73 kg Avfall per 1 000 NOK omsetning

STATUS OG TILTAK PÅ MENNESKER OG SAMFUNN

LÆRLINGER

Landskapsentreprenørene AS er godkjent lærebedrift og tilbyr relevant opplæring innen fagene anleggsgartner, murer og tømmer. Bedriften er medlem av Entreprenørforeningen – Bygg og Anlegg (EBA). Vi samarbeider godt med videregående skoler i regionen og engasjerer oss i forhold til utdanningsvalg og utdanningsmuligheter for å sikre rekrutteringen til bransjen.

LIKESTILLING

Landskapsentreprenørene opererer i en mannsdominert bransje, men ønsker å være en attraktiv arbeidsplass for både kvinner og menn. Bedriften ønsker å ansette flere kvinner og tror at en blandet kjønnsfordeling skaper et bedre arbeidsmiljø. Vi har spesielt søkelys på likestilling i forbindelse med rekrutteringsprosesser, og har som mål at vi skal tiltrekke oss flere kvinnelige kandidater. Selskapet fremmer likestilling og skal sikre like muligheter og rettigheter og hindre diskriminering på grunn av kjønn, etnisitet, nasjonal opprinnelse, avstamning, hudfarge, språk, religion, alder, funksjonshemming og livssyn. Vi er i gang med kartlegging og vil sammen med de tillitsvalgte videreutvikle dette arbeidet fremover. Vi har spesielt søkelys på likestilling i forbindelse med rekrutteringsprosesser, og har som mål at vi skal tiltrekke oss flere kvinnelige kandidater.

SYKEFRAVÆR

Arbeidet i forhold til sykefravær er kontinuerlig. Bedriften har et for høyt sykefravær, og har en helt klar målsetning om å få redusert dette. Vi vil i løpet av 2024 bytte leverandør av bedriftshelsetjenester og håper med dette å få et godt samarbeid mot BHT, gi et bedre tilbud og en mer målrettet oppfølging av våre ansatte.

Mye av arbeidet som utføres i bedriften er fysisk krevende, og vi ser behovet for en regelmessig ergonomisk opplæring for å forebygge arbeidsrelatert skade og sykdom. I tillegg ser vi at undervisning om helserisiko ved ulikt type arbeid og eksponeringer vil være viktig for våre ansatte. Vi arbeider for eksempel med reduksjon av slitasjeskader ved å tilby hjelpemidler i forhold til tunge løft, arbeid der man må ligge på kne osv. En økende grad av sykefraværet hos unge ser ut til å relatere seg til mental helse og psykiske plager, samt utordringer knyttet til rus. Vi håper at BHT også kan bli en god sparringpartner i denne sammenheng. Det er vurdert at størstedelen av langtidssykefraværet er utenfor vår kontroll. Ledelsen har ukentlige møter hvor sykemeldte blir diskutert og nødvendige tiltak blir vurdert og iverksatt.

BIDRAG LOKALSAMFUNN

Vi støtter idretten lokalt som sponsor for Mandals turnforening og KRS Håndball.

2022	2023
112 Ansatte	123 Ansatte
10,0% Kvinner	10,5% Kvinner
8,6% Sykefravær	9,7% Sykefravær
10 Lærlinger	10 Lærlinger

STATUS OG TILTAK PÅ STYRING OG ANSVAR

SERTIFISERINGER OG MEDLEMSKAP

Godkjent lærebedrift og tilbyr relevant opplæring innen fagene anleggsgartner, murer og tømmer. Medlem av Entreprenørforeningen – Bygg og Anlegg (EBA).

Vi har mesterbrev og kan etter "Lov om mesterbrev i håndverk og annen næring" kalle oss mester innenfor anleggsgartnerfaget.

Miljøfyrtårnbedrift. Det stiller krav til oss angående avfallshåndtering, energireduserende tiltak, gode HMS-rutiner, miljøkrav ved innkjøp og miljøfokus ved transport. Sertifiseringen gir oss konkrete verktøy for miljøledelse, som gjør det enklere å lykkes med en grønn omstilling.

Medlemskap i NAML, og er dermed også medlem i både NHO og BNL. Et medlemskap i NAML gir nyttig faglig påfyll og en positiv bransjetilhørighet innenfor en organisasjon som arbeider aktivt for det grønne byggefagets plass. Som medlem i NAML er man med og tar ansvar for anleggsgartnerbransjens rammebetingelser og fremtid.

Vi har sentral godkjenning. Sentral godkjenning av foretak er en frivillig ordning som beskriver faglig kompetanse, rutiner for kvalitetssikring og at foretaket har betalt skatter og avgifter.

LEDELSE OG ANSVARLIGHET

Miljøarbeid er fokus i alle prosjekter som Landskapsentreprenørene AS koordinerer, og hvert prosjekt har sin egen miljøansvarlig. Å sikre god miljøoppfølging i prosjekter som virksomheten koordinerer innebærer blant annet planlegging og gjennomføring av prosjektet slik at klima- og miljøkrav er ivaretatt, ha tiltak som sikrer avfallsreduksjon og avfalls-sortering, miljøvennlige innkjøp og materialvalg og tiltak som sikrer effektiv og miljøvennlige energibruk og transport i prosjektet.

FORRETNINGSETIKK

Alle våre kunder, leverandører og forretningspartnere skal kunne stole på at Landskapsentreprenørene AS leverer tjenester med respekt for menneskerettighetene og at vi har anstendige arbeidsforhold. Vi skal sammen ta ansvar for samfunnet, være fremtidsrettede og lede med eksempel for hvordan vi ikke påvirker i negativ forstand. Derfor streber vi mot en mer ansvarlig innkjøpspraksis og ønsker at hele vår verdikjede av leverandører skal dele våre verdier og etiske retningslinjer. Vi forplikter oss til at vår virksomhet skal følge åpenhetsloven.

Landskapsentreprenørene AS handler i tråd med lovverk og arbeider for å fremme helse, miljø og sikkerhet. Vi prioriterer likebehandling og mangfold. Det overordnede målet for vår virksomhet er bærekraftig verdiskapning. Vi anser oss forpliktet til å beskytte miljøet og drive vår virksomhet på en miljømessig ansvarlig måte, og ønsker å bidra der vi kan til å oppnå FNs bærekraftsmål, og prioriterer de målene der vi mener vår innsats vil gjøre størst forskjell.

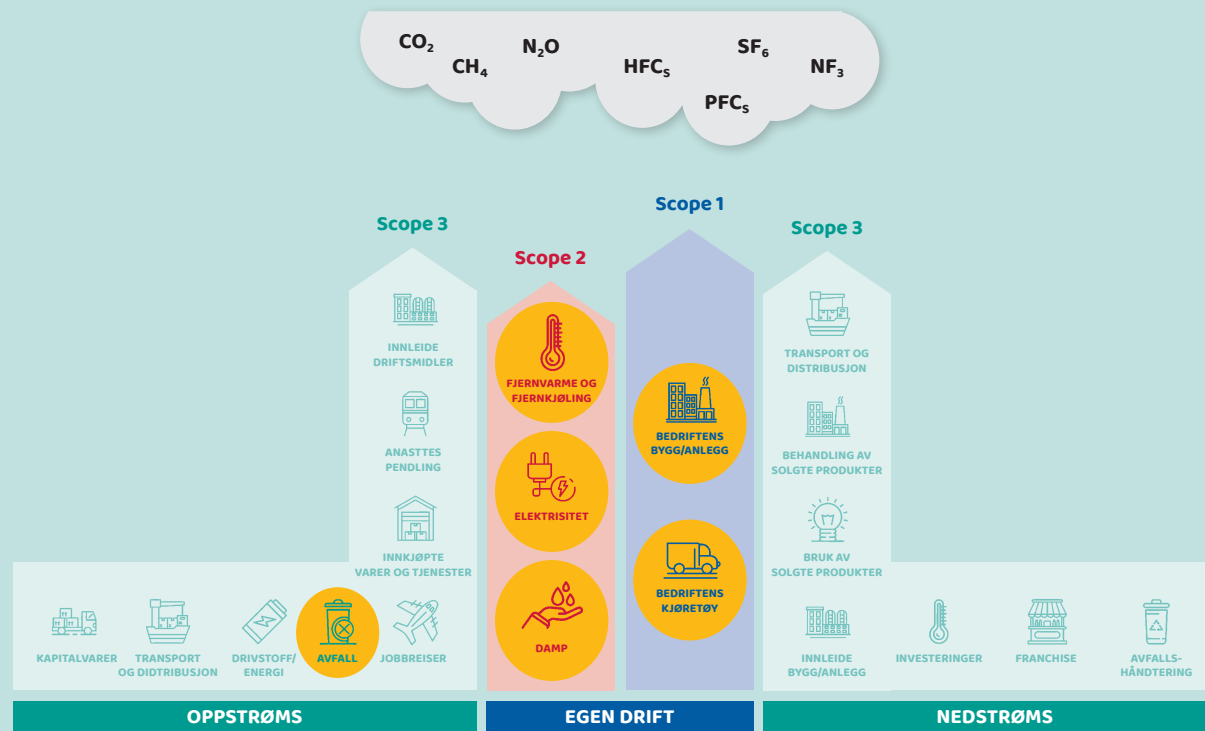

2022	2023
174 mill. NOK omsetning	206 mill. NOK omsetning
29,8% Egenkapital- andel	17,3% Egenkapital- andel
0% Kvinner i styret	0% Kvinner i styret
19% Kvinner i ledelsen	22% Kvinner i ledelsen

1. Klimaregnskap

For å sikre en troverdig og omfattende vurdering, benytter vi den internasjonalt anerkjente standarden, The Greenhouse Gas Protocol Corporate Standard (GHG-protokollen). Regnskapet er basert på operasjonell kontroll. Standarden krever en detaljert vurdering av utslipp av drivhusgasser, delt inn i tre ulike områder (Scope 1, 2, og 3). Scope 1 og 2 er obligatorisk, mens Scope 3 er valgfri. Basisår er 2022.

SCOPE 1:
Dette omfatter direkte utslipp av klimagasser. Våre direkte utslipp kommer fra bedriftens maskiner og kjøretøy.

SCOPE 2:
Dette inkluderer våre indirekte utslipp relatert til innkjøpt elektrisitet og fjernvarme. Vi bruker markedsbasert metode, i tråd med GHG-protokollen.

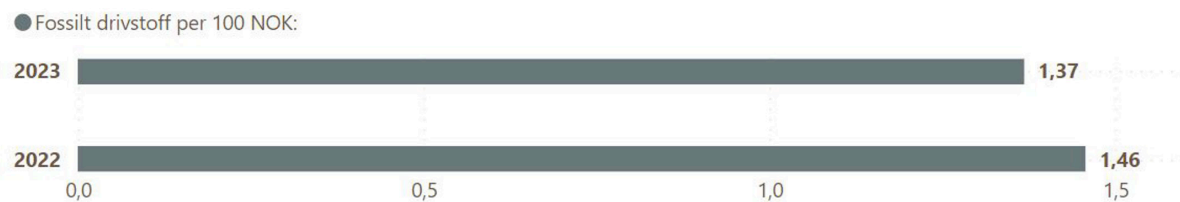
SCOPE 3:
Vi har i denne omgang valgt å inkludere avfallsbehandling i vår rapport. Vi vil i fremtiden jobbe for å inkludere flere kategorier i våre indirekte utslipp for å ytterligere utvide regnskapet. I første omgang jobber vi med å inkludere innkjøpte produkter og tjenester samt transport.

Karbonintensitet Scope 1 & 2 (CO2e per 1000NOK)

Fossilt drivstoff per 1000NOK

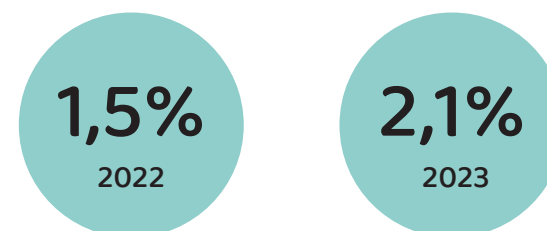
Avfallsproduksjon (kg/1000NOK)

Andel fornybar energi bygg

Andel transport med elektrisk kjøretøy

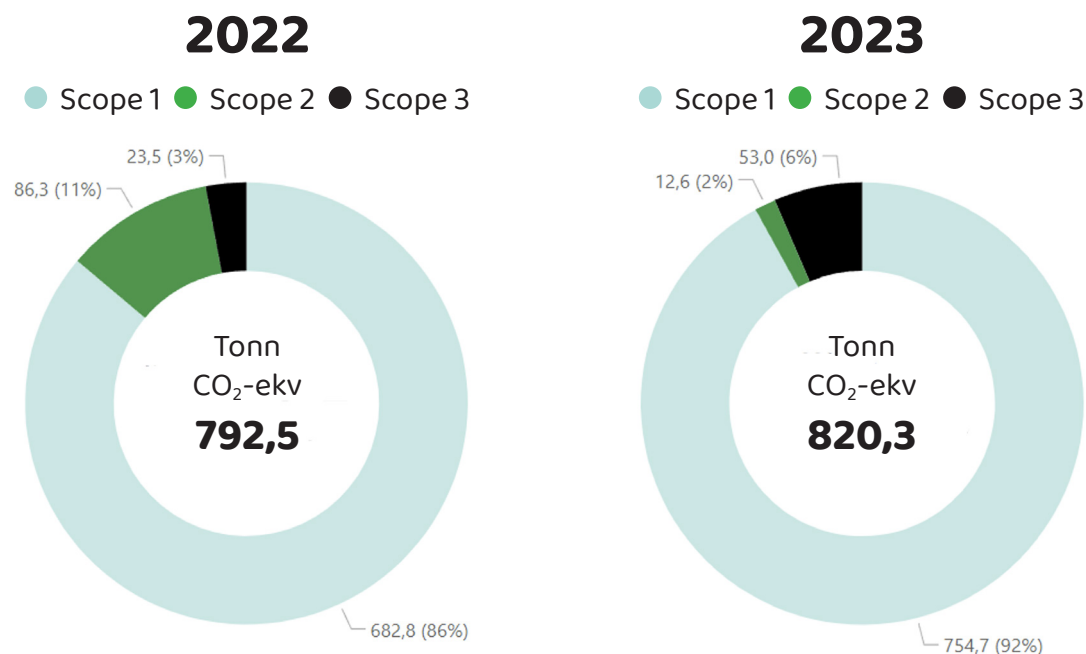

Den største kilden til utslipp kommer fra Scope 1, totalt estimert til 754,7 tonn CO₂e. Disse utslippene stammer fra forbrenningen av fossilt drivstoff i selskapets maskiner og kjøretøy. Dette tallet ligger stabilt justert for omsetning.

Når det gjelder Scope 2-utslippene, har vi tatt betydelige skritt mot å redusere avhengigheten av fossile energikilder. Selskapet har implementert energieffektiviseringstiltak, som inkluderer oppgraderinger av bygningsisolering og belysnings-systemer. I tillegg har de gjort en fornybar energi-investering ved å installere solceller, noe som bidrar til å produsere egen elektrisitet og dermed redusere Scope 2-utslippene med 73,7 tonn, 85,4 prosent.

Scope 3-utslippene for Landskapentreprenørene er estimert til 52,5 tonn CO₂e og stammer fra avfall generert i produksjonsprosessen. Avfallsproduksjonen har økt fra 2022.

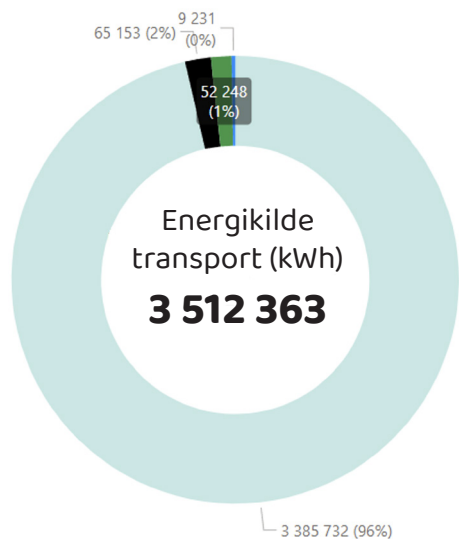
Scope	Kategori	Vare	Mengde	CO ₂ (tonn)	CH ₄ (tonn)	N ₂ O(tonn)	NO _x (tonn)	CO ₂ -ekv (tonn)
Scope 1	Kjøretøy	Bensin	4 354 liter	10,1	2,20 E-03	2,07 E-04	2,46 E-02	10,1
	Kjøretøy	Diesel	2577 519 liter	739,0	9,27 E-04	2,09 E-02	1,48	744,5
Sum Scope 1								754,7
Scope 2	Energi	Innkjøpt el.	24 981 kWh					12,5
	Energi	Egenprodusert el.	33 173 kWh					0,0
	Energi	Fjernvarme	7 824 kWh					0,1
Sum Scope 2								12,6
Scope 3	Avfall	Papir	0,1 tonn					0,1
	Avfall	Restavfall	98,9 tonn					50,3
	Avfall	Papp	3,1 tonn					0,0
	Avfall	Metall	15,3 tonn					0,8
	Avfall	Plast	1,8 tonn					1,2
	Avfall	Treavfall	55,2 tonn					0,7
Sum Scope 3								53,0

Transport

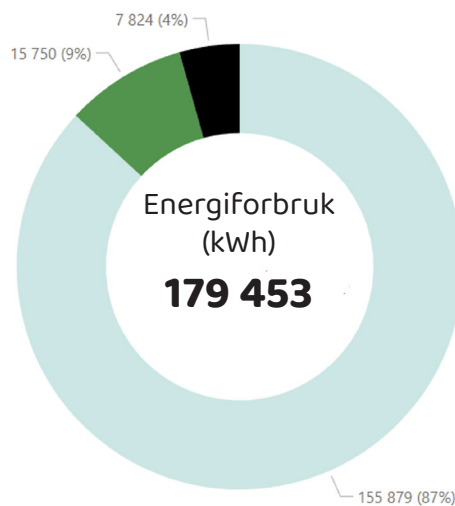
- Diesel
- Biodiesel
- Bensin
- Elektrisitet

Vi investerer i elektrifisering av bilparken som resulterer i en økning i bruk av elektrisitet. I tillegg har mengden biodiesel økt. Reduksjon av fossilt drivstoff er en del av vår fokusområder videre og blir omtalt senere i rapporten.

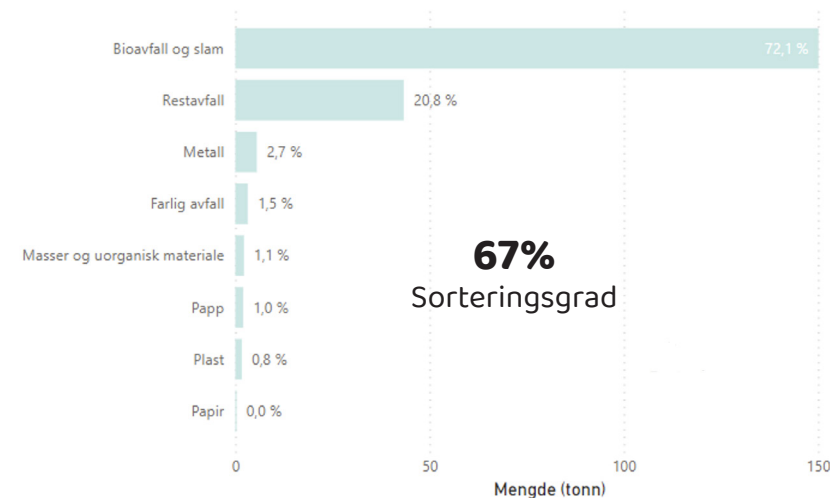
Energi

- Produsert elektrisitet
- Elektrisitet fra strømnett
- Fjernvarme

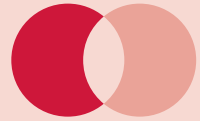

Vi er stolte av at 87 prosent av vårt energibehov er dekket av fornybare energikilder. I Kristiansand og Mandal produserer vi nå mer elektrisitet enn vi forbruker.

Avfall

Avfallsproduksjon har økt fra 2022. Vi ser særlig en økning i restavfall. Redusering av avfall i form av økning av andel gjenbruk er også et fokusområde i videre arbeid.

2. Dobbel vesentlighetsanalyse

En dobbel vesentlighetsanalyse utføres for å identifisere vesentlige tema som bedriften skal jobbe med. Et vesentlig tema er et tema eller en aktivitet hvor bedriften både har mulighet til å påvirke og at tiltaket monner. I tillegg skal det bety noe for bedriftens interessenter og finansielle trygghet. For å finne hvor vi skal satse har vi gjennomført en verdikjedeanalyse, en finansiell analyse og en interessentanalyse. Analysen har gitt grunnlaget for Landskapsentreprenørenes ESG strategi.

FINANSIELL ANALYSE

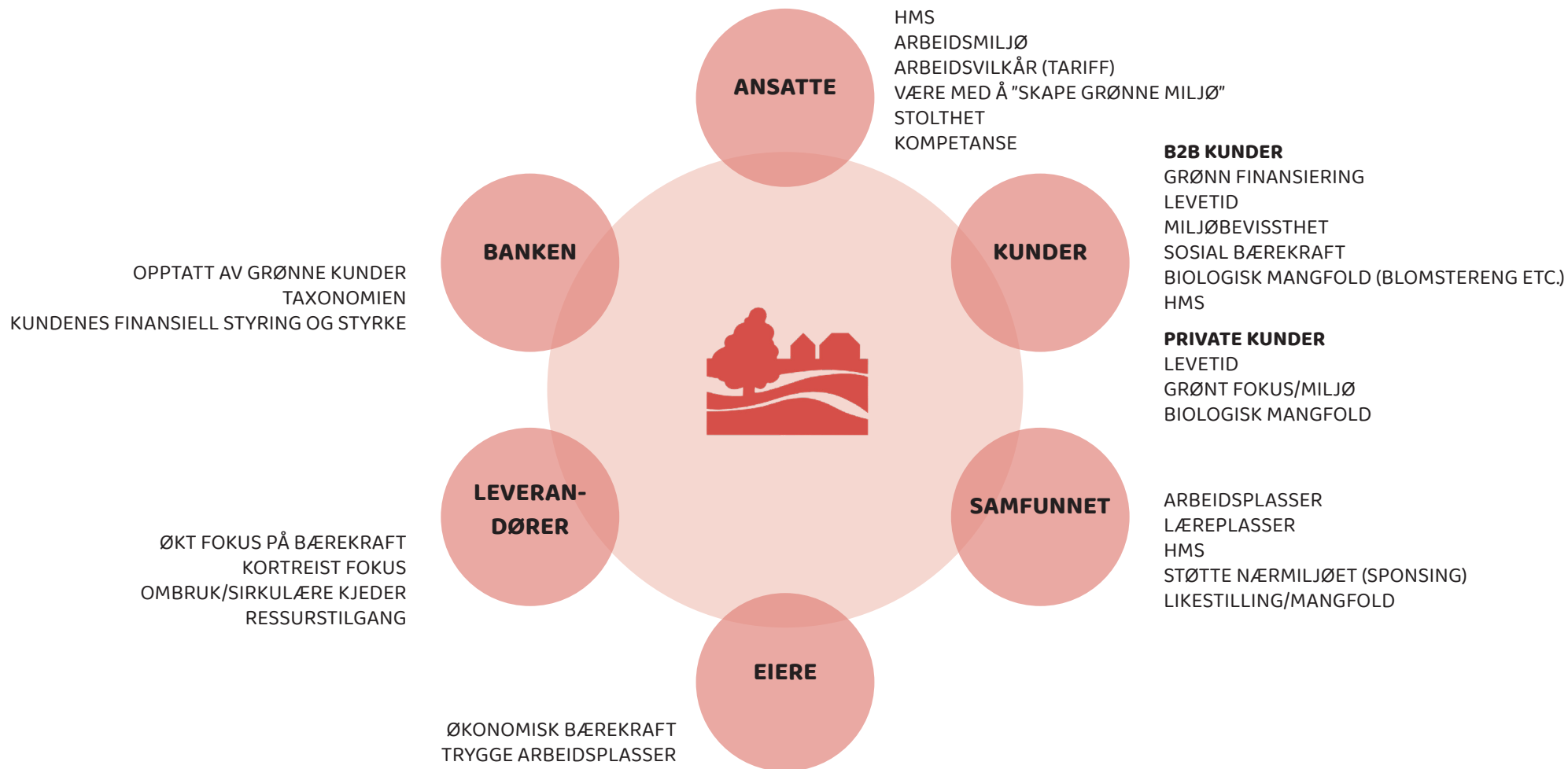
Når vi identifiserer hvorvidt et bærekraftstema er vesentlig fra et finansielt perspektiv skal man se på om det kan generere risiko eller muligheter som påvirker bedriftens kontantstrøm, utvikling, resultat, stilling, kapitalkostnader eller tilgang til finansiering. Vi gjorde en analyse for å få en oversikt over Landskapsentreprenørenes risikoer og muligheter knyttet til aktuelle trender/tema. Det ble valgt fem relevante trender; klimaomstilling, omstilling til en sirkulær økonomi, material og ressurstilgang, urbanisering og demografi samt natur og arealforvaltning. Disse temaene er vurdert opp mot sannsynlig risiko og muligheter som kan inntreffe.

TEMA - TREND	KONSEKVENNS GENERELT	FINANSIELL RISIKO	FINANSIELL MULIGHET
KLIMAENDRINGER OG REGULERINGER	<ul style="list-style-type: none"> - Hvor man kan bygge pga vær (nedbør-snø-tørke) Flomsikring - CO₂-avgifter/avfall avgift - Renter som virkemiddel - Transparens i verdikjeden 	<ul style="list-style-type: none"> - Våtere = vanskeligere og dyrere å bygge - CO₂-avgifter 	<ul style="list-style-type: none"> - Være innovative på blå/grønne løsninger
SIRKULÆRE LØSNINGER	<ul style="list-style-type: none"> - Økt fokus på å få avfall inn i verdikjeden - Mulige krav/avgifter - Kundeforventninger 	<ul style="list-style-type: none"> - Avgift på avfall 	<ul style="list-style-type: none"> - Fortelle mer om hva vi faktisk gjør, dokumentere! - Gjenbruk
MATERIAL OG RESSURS TILGANG	<ul style="list-style-type: none"> - Tilgang/pris/krav til råvarer/materialer - Tilgang til arbeidskraft - Tilgang og pris på energi 	<ul style="list-style-type: none"> - Krav til dokumentere CO₂-avtrykk - Mangle viktige råvarer - Mangel på fagarbeidere - Enerkipris 	<ul style="list-style-type: none"> - Innstallere flere solceller
URBANISERING OG DEMOGRAFI	<ul style="list-style-type: none"> - Behov for gode møteplasser/Flere bor urbant /urbane hager – grønne vegger - Eldrebølge 	<ul style="list-style-type: none"> - Endret kjøpsmønster 	<ul style="list-style-type: none"> - Mer og mer krav til grønne områder - Flere institusjoner = behov for grønne miljø
NATUR OG AREAL FORVALTNING	<ul style="list-style-type: none"> - Utslippskrav og dokumentasjon - Avgift på natur - Bruk av/skade på biologiske ressurser 	<ul style="list-style-type: none"> - Regler angående natur og forvaltning 	<ul style="list-style-type: none"> - Utvikle løsninger som hensyntar naturen på gode måter

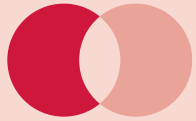
INTERESSENTANALYSE

Vi har identifisert Landskapsentreprenørenes viktigste interesser og vurdert hvilke bærekraftstema som er relevant for dem.

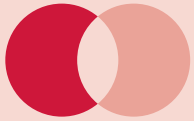
VERDIKJEDEANALYSE

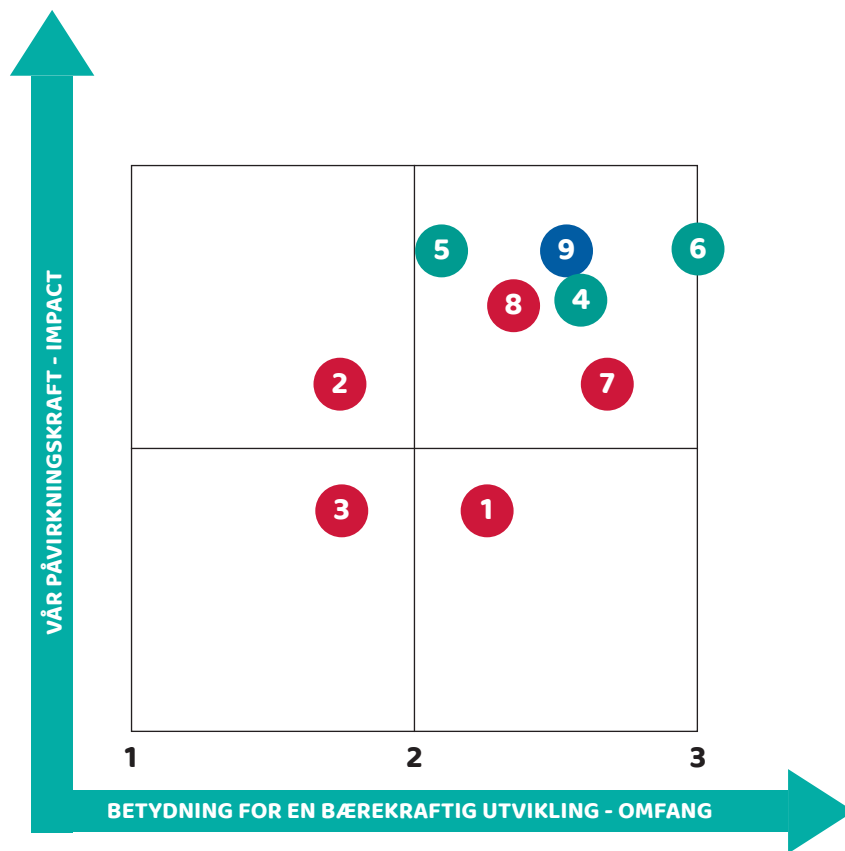
En verdikjedeanalyse ser på våre aktuelle ESG påvirkninger gjennom hele verdikjedens tre faser. Det gir en matrise på ni områder. Vi har definert og konkretisert relevante tema/aktiviteter fordelt på de ni områdene. Temaene kan ha både negativ eller positiv påvirkning og i matrisen er dette markert med grønn (positiv påvirkning) og rød tekst (negativ påvirkning).

	NÅBILDE	OPPSTRØMS	EGEN DRIFT	NEDSTRØMS
E	VÅR PÅVIRKNING PÅ: <ul style="list-style-type: none"> - KLIMA - FORURENSING - VANN OG MARINE RESSURSER - BIOMANGFOLD/ØKOSYSTEMER - RESSURSER - SIRKULÆRØKONOMI 	MILJØPÅVIRKNING EKSTERNT <ul style="list-style-type: none"> ● LANG VARETRANSPORT (ASIA) ● NATURPÅVIKNING I OPPRINNELSESLAND 	MILJØPÅVIRKNING INTERNT <ul style="list-style-type: none"> ● BRUK AV DIESEL/FOSSILT DRIVSTOFF ● SAMKJØRING ● BRUK AV KJEMIKALIER ● ENERGIFORBRUK ● BIOMANGFOLD ● SOLCELLER ● BRUK AV EL-BILER ● SVINN 	MILJØPÅVIRKNING BRUK <ul style="list-style-type: none"> ● VARER EVIG ● GODE PÅ GRØNNE LØSNINGER ● HISTORIEFOTELLING ● VI TAR NATUR
S	VÅR PÅVIRKNING PÅ: <ul style="list-style-type: none"> - ARBEIDSMILJØ - SIKKERHET - HELSE - MANGFOLD - SAMFUNN - MENNESKERETTER 	ARBEIDSFORHOLD EKSTERNT <ul style="list-style-type: none"> ● ÅPENHETSLOVEN ● BEER (LEVERANDØR) = ETISK HANDEL ● STEINUTTAK - USIKKER PÅ ARBEIDSFORHOLD 	ARBEIDSFORHOLD INTERNT <ul style="list-style-type: none"> ● FYSISK AKTIVITET – GODT FOR KROPPEN ● HARDT FYSISK ARBEID – SLITSOMT ● LAV KVINNEANDEL ● MANGFOLD ● INTERN OPPLÆRING 	PRODUKTSIKKERHET/ SAMFUNNSLIV <ul style="list-style-type: none"> ● GODE MØTEPLASSER ● SKATTEINNTEKTER ● BYGGER INFRASTRUKTUR
G	VÅR PÅVIRKNING PÅ: <ul style="list-style-type: none"> - ETIKK - ANTIKORRUPSJON - ÅPENHET - STYRING 	RUTINER / OPPFØLGING <ul style="list-style-type: none"> ● ÅPENHETSLOVEN ● ETISKE RETNINGSLINJER ● OSLO-MODELLEN (LEVERANDØR KRAV) 	LEDELSE / OPPFØLGING <ul style="list-style-type: none"> ● PERSONALHÅNDBOK ● ARBEIDSAVTALER ● MILJØFYRTÅRN ● TARIFF ● BEDRIFTHELSETJENESTE - ERGONOMI 	ÅPENHET / OPPFØLGING <ul style="list-style-type: none"> ● FORTELLE OM DET VI BIDRAR MED

VELG VESENTLIG TEMA

Vesentlighetsanalysen gir retning på vårt bærekraftarbeid, og et grunnlag for å velge fokus. Ni tema/aktiviteter fra analysen ble vurdert og rangert ut ifra to kriterier: hvilket omfang de har på bærekraft og i hvilken grad vi har for å påvirke positivt. De som ble valgt videre måtte falle inn i øverste rute til høyre i matrisen under. Deretter vurderte vi disse tema/aktiviteter i forhold til de finansielle risikoer/muligheter vi har identifisert og hva som er viktig for våre interessenter. Det gav oss tre tydelige satsingsområder (uthevet).

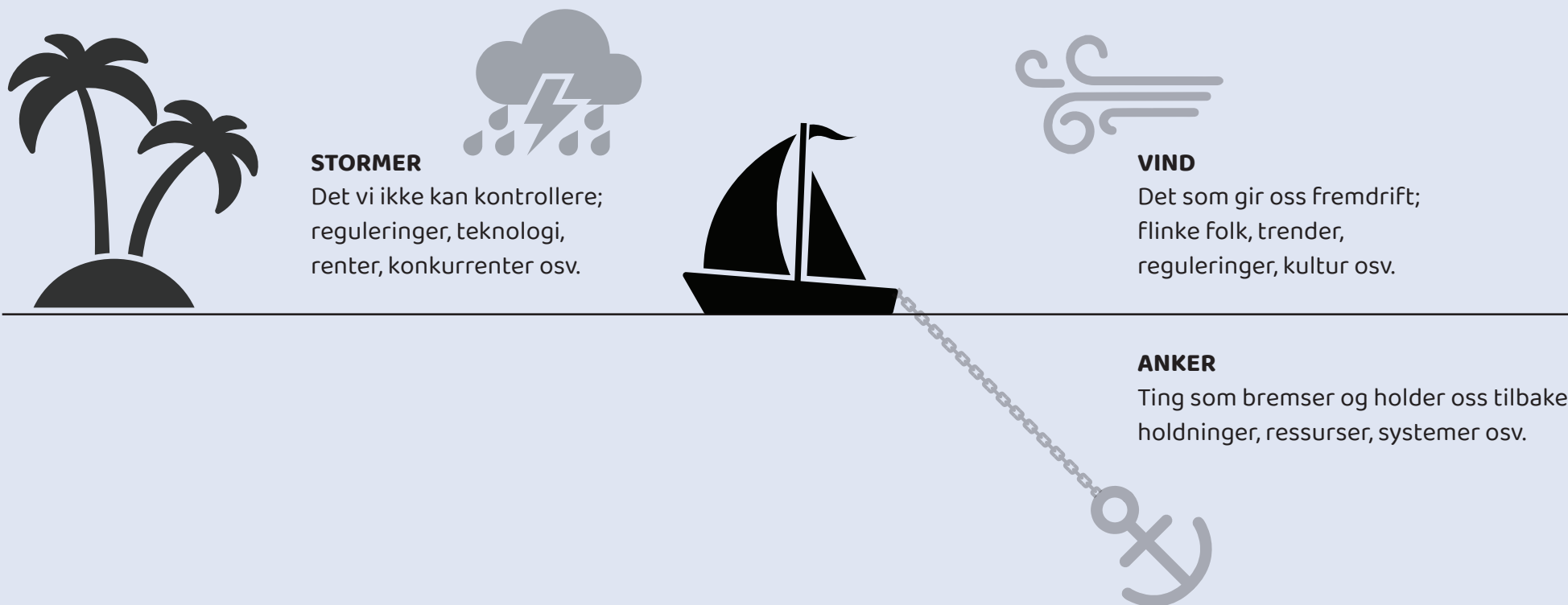

1. MANGE LANGE TRANSPORTER FRA LEVERANDØRER
2. STYRKE FOKUS PÅ ETISK HANDEL
3. OSLO MODELLEN (KRAV TIL LEVERANDØRER)
- 4. REDUSERE DIESEL/FOSSILT DRIVSTOFF**
- 5. REDUSERE SVINN**
- 6. TA GREP OM INTER OPPLÆRING**
7. VÅRE TJENESTER "VARER EVIG"
8. VI ER GODE PÅ GRØNNE LØSNINGER
9. VI MÅ FORTELLE OM DET!

3. Mål og muligheter

Tredje og siste del i prosessen er å definere mål og KPI'er (kvantifiserbar verdi). Først beskrev vi nåbildet og deretter vurderte vi muligheter og risikoer i forhold til tema og ambisjon. Denne analysen ble utgangspunkt for definisjon av mål, KPI'er og tiltak.

NÅBILDE PÅ VALGTE TEMA

ESG TEMA	STATUS – TALL OG TEKST	BERØRTE INTERESSENER	BERØRTE TRENDER
INTERN OPPLÆRING Arbeidskraft er en knapp og kritisk ressurs og det er et potensial for å ta grep om opplæring internt i bedrift.	<ul style="list-style-type: none"> - Ca. 40 av 100 har fagbrev - Flere har andre typer sertifikater/bevis. Noen tar videre utdanning; teknikker etc. 	KUNDER ANSATTE SAMFUNNET NAV	REGULERINGER RESSURSTILGANG DEMOGRAFI
REDUSERE SVINN Reduksjon av svinn er viktig, også å tenke sirkulært.	<ul style="list-style-type: none"> - Minst 5 % betong går til spille - Gjenbruk av stein og materialer 	KUNDER ANSATTE SAMFUNNET EIERE LEVERANDØRER	KLIMAENDRINGER REGULERINGER SIRKULÆRE LØSNINGER
REDUSERE FOSSILT DRIVSTOFF Vi har forbedringspotensial i å redusere forbruket av fossilt drivstoff.	<ul style="list-style-type: none"> - 15 av 50 biler er elektriske - 25 hjullastere: noen biodiesel/1=el - 15 gravemaskiner: Noen biodiesel - Tomgangskjøring 	BANKEN KUNDER ANSATTE SAMFUNNET EIERE LEVERANDØRER	KLIMAENDRINGER REGULERINGER TEKNOLOGI

RISIKO OG MULIGHETER

ESG TEMA	KAN GI MULIGHETER	KAN HEMME OSS	EKSTERNE RISIKOER
INTERN OPPLÆRING Arbeidskraft er en knapp og kritisk ressurs og det er et potensial for å ta grep om opplæring internt i bedriften.	<ul style="list-style-type: none"> - Samarbeid med NAV / skole - Ha en klar strategi - Dedikert prosjekt med ildsjel - Avsatte ressurser - Motiverte ansatte - Støtte fra ledelsen 	<ul style="list-style-type: none"> - Holdninger/ambisjoner/motivasjon - Tid/ Prioritering - Tilgang på eksterne/interne ressurser - Vilje hos ledelsen/ansatte 	<ul style="list-style-type: none"> - Offentlige krav - Konkurrenter som ligger foran - Mangel på folk! - Skolesystemet - Pandemi
REDUSERE SVINN Reduksjon av svinn er viktig, også å tenke sirkulært	<ul style="list-style-type: none"> - Avsatt tid og uttalt strategi - Sette KPI er - Opplæring/opplysning - Offentlige krav - Kultur - Forståelse internt - Teknologi og KI - Mer fokus - Ildsjel - Samhandling og planlegging 	<ul style="list-style-type: none"> - Holdninger - Treghet i endring - Manglende systemer - Økonomi - Tilgjengelige og troverdige nøkkeltall - Feil valg av KPI'er - Manglende kunnskap og engasjement - Tilgang på kortreiste produkter - Raspporteringsfeil for å pynte på tall - Kultur – tar det ikke på alvor 	<ul style="list-style-type: none"> - Manglende insentiver - Strømpris - Offentlige krav: sorteringsgrad/utslipp
REDUSERE FOSSILT DRIVSTOFF Vi har forbedringspotensial i å redusere forbruket av fossilt drivstoff.	<ul style="list-style-type: none"> - Teknologi – elektrisk vs diesel - Kultur - Økonomi (bom og drivstoff) - Økte dieselpriser - Offentlig støtte - Offentlige krav - Kundekrav - Omdømme - CO₂ avgifter 	<ul style="list-style-type: none"> - Kjørelengde – kapasitet - Lang leveringstid/tilgjengelighet - Økonomi (alder på eksisterende bilpark) - Energitilgang / Infrastruktur - Holdninger hos ansatte - Mangel på konsekvenser om vi forandrer oss eller ikke 	<ul style="list-style-type: none"> - Krav - Energitilgang / Ladekapasitet - Krig – verdensbilde - Usikre rammevilkår (Enova – kraftpris) - Teknologi/kvalitet på store maskiner (trekkraft etc) - Pris/kvalitet på biodiesel - Insentiver - Mangel på batterier

3. Mål og muligheter

MÅLSETTING

INTERN OPPLÆRING	KPI	MÅL 2024	TILTAK
Flere tar fagbrev	Antall som tar fagbrev	- Fem tar fagbrev	- Starte studiegruppe/forum for de som er interessert i å ta fagbrev - Avdekke interesse i medarbeidersamtale
Starte l-e skole for ansatte	Antall som tar kurs	- Alle tatt ett kurs - Kursbank med fem kurs/moduler - Fire fagkvelder	- Kartlegge kompetansen /konkurrenter – lage mål - Utvikle rammeverk for kursbank - Lage policy / verdier for bærekraft - Ha fagkvelder for formenn/ mellomledere, etterspør tema
Starte l-e skole for ungdom	Antall ferdige	- Kartlegging, 0 stk ferdige	- Kontakte nav / skole for å utrede muligheter, gjerne fra 15 år. - Utfordre på å lage nytt opplegg sammen
Onboarding system for nye ansatte	Score på opplegg	- Kartlegge behov	- Planlegge innhold

3. Mål og muligheter

MÅLSETTING

REDUSERE SVINN	KPI	MÅL 2024	TILTAK
Øke gjenbruk av stein	- % avfall	- Målet er å finne KPI og lage et system for oppfølging	- Registrere dagens situasjon – finne kpi er - Bruke all masse til oppfylling - Bedre informasjonsflyt - Erfaringsdeling og dokumentasjon (økonomi – ekstraarbeid) - Opplæring og forankring og fortelle
"LEANE" verdikjeden - fra lager til installert	- Utslipp pr. oppdrag	- 90% av transportbestillinger gjort 4 dager før	- Registrere transportetapper/årsak (dagens situasjon) - Intervjue sjåførene for å kartlegge og forbedre logistikk - System for planlegging / innkjøp / forbruk - KPI valg (ki mulig?) = basis for å starte måling - Forankre og fortelle

REDUSERE FOSSILT DRIVSTOFF	KPI	MÅL 2024	TILTAK
Bilparken og maskinparken	- % redusert forbruk = utslipp pr. arb.time - % el-bil - % el-verktøy	- Redusere forbruk m/15% - 10 flere el-biler i 2024 - 100% el-biler i 2035 - Vedlikeholdsavd: el-biler: 2 i 2024 el-verktøy: 100% i 2027	- Avdekke unødvendig kjøring (kartl.) - Bevisstgjøre ansatte – opplæring i planlegging (innkjøp/fremdrift/mengde/masseberegning) - Lage sjekklister - synliggjøre fokus - Involvere kunden (alternativer/pris) - Etablere kriterier ved investering - Mer samkjøring - involvere og engasjere ansatte
Redusere tomgangskjøring	- % reduksjon	- 0% tomgangskjøring fom 01.03.24	- Forby tomgangskjøring - Forankre og fortelle

OPPSUMMERING

Gjennom prosessen har vi nå tre konkrete områder hvor vi har satt oss både ambisjoner, mål og KPI er. Dette er en viktig begynnelse for vår satsing på bærekraft og det vil sette en retning og et fokus som vi kan styre etter. De mål vi har satt oss vil bidra til følgende FN bærekraftsmål:

Gjennom å redusere svinn og bruk av fossilt brensel vil vi bidra til redusert CO₂ utslipp og dermed bidra til å stoppe klimaendringer. Vi har mange gode grønne løsninger i vår portefølje og vi skal løfte disse i vår kommunikasjon og gjøre det lettere for kunder å velge løsninger som bidrar til mindre utslipp og bedre luft.

Folk er den viktigste ressursen for oss. Ved å bidra til intern opplæring og utdanning av mennesker utenfor arbeidslivet bidrar vi til både å sikre bedriftens fremtid og vi gir mennesker mulighet til anstendig arbeid. I tillegg er vi opptatt av arbeidsforhold i verdikjeden vår og vi vil øke vårt fokus på dette fremover.

Ved å redusere svinn i alle våre prosesser bidrar vi til ansvarlig forbruk. Vi skal jobbe med bevisstgjøring og informasjon om viktigheten av å redusere svinn og praktisere bærekraftig forbruk. Vi vil jobbe aktivt med å finne muligheter for gjenbruk og resirkulering av våre materialer.

Vår hovedoppgave er å bygge gode møteplasser for folk. Vi gjør det trivelig ute der folk er og skaper dermed både sosial bærekraft og grønne lunger der hvor det er godt for folk å være. Vi bygger inkluderende og tilgjengelige offentlige rom, som også bidrar til å gjøre byen tryggere og mer bærekraftig.

Dette er vår første bærekraftsrapport. Ambisjonen med denne rapporten har vært å presentere hvilke klima- og miljøpåvirkninger vi har, hvilke sosiale forhold som er vesentlige, og en presentasjon av vår virksomhetsstyring. I tillegg har vi ønsket å fortelle hvilke mål og ambisjoner vi har for fremtiden. Det forventes i tiden fremover et enda større fokus på rapportering innenfor ESG.

1. Vedlegg

Klimaregnskap

Utslippsfaktorer og beregningsmetodikk

I henhold til GHG-protokollen(1) skal utslippsregnskapet inneholde oversikt over utslipp av drivhusgassene karbondioksid (CO₂), metan (CH₄), lystgass (N₂O), svovelheksafluorid (SF₆), hydrofluorkarboner (HFK), perfluorkarboner (PFK) og nitrogentrifluorid (NF₃). I Landskapsentreprenørens regnskap er det ikke aktuelt med rapportering av SF₆, HFH, PFK eller NF₃.

Aktuelle klimagasser er beregnet basert på faktorer for bensin og diesel ut ifra tabellverk publisert av SSB. (2).

Omregningen til CO₂-ekvivalenter gjøres ved å multiplisere antall tonn av hver enkelt gass med gassens GWP100, Global. (3)

Aktivitetsdata for innkjøpt fjernvarme og elektrisitet er hentet fra Energy Manager. I tillegg er det hentet inn data på kjøp av ekstern elektrisitet fra hurtigladere.

Utslipp fra innkjøpt elektrisitet er beregnet fra markedsbasert metode på bakgrunn av den nasjonale varedeklarasjonen for strøm utarbeidet av Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) (4)

Faktor for utslipp fra innkjøpt fjernvarme er hentet for lokasjon Kristiansand fra Fjernkontrollen. (5)

Utslipp varierer etter avfallsfraksjon og behandlingsmetode. For å fange opp noe av denne variasjonen er det benyttet utslippsfaktorer i CO₂-ekv. per kg avfall for ulike fraksjoner og behandlingsmåter, utarbeidet av NORSUS ved bruk av livsløpsmetodikk (5). Faktorene representerer kun avfallshåndtering. For metall og plastavfall er det brukt faktor for metallgjenvinning, i andre tilfeller er det brukt faktorer for avfallsbehandling med energigjenvinning.

I henhold til GHG-protokollen skal biogent CO₂ synliggjøres separat fra øvrige klimagassutslipp i klimaregnskapet. Biogene klimagassutslipp i et lukket kretsløp er i kontrast til utslipp fra fossile brensler, som olje og kull, som frigjør langlagrede karbonforbindelser i atmosfæren og bidrar til økningen av klimagassnivåer. Biodiesel er laget av biogene kilder, og har dermed utslipp av ikke-fossilt CO₂.

Kategori	Type	Mengde	Enhet	Faktor (tonn CO ₂ e per enhet)	Tonn CO ₂ e
Forbruk egne biler/maskiner	Biodiesel	6 375	liter	0,00285	18,2

Scope	Kategori	Vare	Mengde	CO ₂ (tonn)	CH ₄ (tonn)	N ₂ O(tonn)	NOX(tonn)	CO ₂ -ekv (tonn)
Scope 1	Kjøretøy	Bensin	4 354 liter	10,1	2,20 E-03	2,07 E-04	2,46 E-02	10,1
	Kjøretøy	Diesel	2577 519 liter	739,0	9,27 E-04	2,09 E-02	1,48	744,5
Sum Scope 1								754,7
Scope 2	Energi	Innkjøpt el.	24 981 kWh					12,5
	Energi	Egenprodusert el.	33 173 kWh					0,0
	Energi	Fjernvarme	7 824 kWh					0,1
Sum Scope 2								12,6
Scope 3	Avfall	Papir	0,1 tonn					0,1
	Avfall	Restavfall	98,9 tonn					50,3
	Avfall	Papp	3,1 tonn					0,0
	Avfall	Metall	15,3 tonn					0,8
	Avfall	Plast	1,8 tonn					1,2
Sum Scope 3								52,3

1. WBCSD & WRI. The Greenhouse Gas Protocol – A Corporate Accounting and Reporting Standard. 2001. <https://ghgprotocol.org/sites/default/files/standards/ghg-protocol-revised.pdf>
2. Statistisk Sentralbyrå. Emission factors used in the estimations of emissions from combustion. 2022. https://www.ssb.no/natur-og-miljo/forurensning-og-klima/statistikk/utslipp-til-luft/_/attachment/download/3Febd5e6-66e7-4b7a-8b99-0ece784065ab:3ffc7a99e4649841df0874d3f4b4e-33b4ef672ee/Emission%20factors%20til%20SSBs%20utslippsider_2021.pdf
3. Miljødirektoratet. Tabell for omregning til CO₂-ekvivalenter. [Internett] 2019. <https://www.miljodirektoratet.no/ansvarsomrader/klima/for-myndigheter/kutte-utslipp-av-klimagasser/klima-og-energiplanlegging/tabell-for-omregning-av-co2-ekvivalenter/>
4. NVE. Varedeklarasjon for strømleverandører. 2022. <https://www.nve.no/energi/virkemidler/opprinnelsesgarantier-og-varedeklarasjon-for-stroemleverandoerer/varedeklarasjon-for-stroemleverandoerer/>
5. Norsk Fjernvarme. CO₂-kalkulator. 2022. <https://www.fjernkontrollen.no/co2/>
6. Klimaregnskap for avfallshåndtering, Fase I og II. [Internett] 2009. <https://norsus.no/publikasjon/klimaregnskap-for-avfallshandtering-fase-i-og-ii/>

PROSESSEN: BÆRBART™

BÆRBART™ er utviklet og levert av Lindesnesregionen Næringshage i samarbeid med ENØK Total AS.

BÆRBART™ bistår bedrifter med bærekraftsrapport basert på EUs rapporteringsstandarder. Prosessen tar for seg essensielle krav i ESRS og GHG-protokollen, utviklet til en håndterbar og konkret prosess for bedriften. Tjenesten innebærer utvikling av miljøregnskap, innsyn i egen drift og verdikjede, vesentlighetsanalyse, bærekraftstrategi og bærekraftsmål.

BÆRBART™ skal bidra til at innsatsen bedriftens legger ned i sitt bærekraftsarbeid resulterer i konkret handling og vesentlig forbedring.

STEP I PROSESSEN BÆRBART™

ESRS er forkortelsen på standardene for rapportering og de er delt inn i 12 områder. De to første er generelle, mens de 10 andre undergrupper innen ESG. Hovedmålet med ESRS-standardene er å samkjøre kravene til rapportering for å sikre kvalitet, relevans og sammenliknbarhet. BÆRBART™ bruker inndelingen og temaene som passer til ESRS. Det er utfallet av den doble vesentlighetsanalysen som avgjør hvilke bærekraftstema og konkrete aktiviteter som er vesentlig for bedriftens drift og følgelig rapporteres på. Det er selskapene selv som bestemmer hvorvidt de gir en forklaring på om de forskjellige tematiske standardene er ikke-vesentlige for selskapets drift. Unntaket er kravene i ESRS E1: Climate Change. Dersom et selskap har vurdert at klima ikke er et vesentlig tema, og følgelig ikke rapporterer etter ESRS E1, er selskapet forpliktet til å redegjøre for hvorfor det ikke anser dette som vesentlig. Ved å utarbeide et klimaregnskap dekker bedriften dette kravet.

BærekraftsRapporten er utarbeidet i samarbeid med BÆRBART™